

dansk

Hjelme blev plantet og risgærder opsat. Endemålet med sandflugtsbekæmpelsen var at plante skov for i fremtiden at dække brændselsbehovet. Staten opkøbte derfor dæmpede klitarealer til plantager. Tversted Klitplantage fra 1852 er den ældste i Nordjylland.

Råbjerg Mile er Danmarks største, stadig aktive sandflugtslandskab.

Kystlandskab og sandflugt

KYSTLANDSKAB OG SANDFLUGT

Udarbejdet 2003
med hjælp fra
Vendsyssel Historiske
Museum i Hjørring

Skallerup Klit®

Skallerup Klit®

Kystlandskaberne i Vendsyssel

Kystlandskabet i Vendsyssel er meget varieret, brede sandstrande mod vest, med høje klintekyster, rev i det nordlige og mod øst den milde kyst, næsten med skov helt ned til stranden.

Der har levet mennesker ved kysten i 13-14.000 år.

For 18.000 år siden (istiden)

Under sidste istid dækkede det nordlige polarområdes isgletcherer netop Nord-jylland og dermed Vendsyssel. I løbet af de næste århundreder smeltede isen og smeltevand løb under gletcheren og dannede tunneller til sit afløb. De østjyske fjorde er sådanne afløb eller tunneldale.

For 14.000 år siden (fastlandstiden)

Nu var isen over Danmark stort set smeltet. Foran isranden, der trak sig mod nord lå nu et ishav, der i Vendsyssel bestod af et antal øer (højdepunkter). Da isens vægt forsvandt begyndte landhævningen. Først hurtigt, siden langsommere. Samtidig hævede vandspejlet sig, men ikke i samme takt som landet hævede sig. Hvor isen havde været tykkest, havde presset været størst. På et tidspunkt var Jylland landfast med England.

For 6-7.000 år siden (stenalderen)

Så ændrede balancen mellem land- og vandspejlshævning sig, og Vendsyssel bestod igen kun af øer. På Vendsyssels østkyst havde forskellene mellem havenes niveauer været størst. Ishavets strandlinie ligger i dag næsten 60 meter over nutidens havspejl. Stenalderhavets strandlinie lå omkring 13 meter over nutidens havspejl.

Specielt Vestkysten er også formet efter havets evne til at lægge land til og nedbryde land. Mange steder forsøges kystlinien bevaret med høfter, sandfodring eller andre forsøg.

Sandflugt i Skallerup Sogn

Det meste af Vendsyssels vestkyst er præget af sand. Sandflugt opstår, når frisk eller hård vind blæser over en nøgen, sanddækket flade.

Den store sandflugt

Efter istiden var der sandflugt, da landet ikke var dækket af planter. Der startede en nyere sandflugtsepoke i 1500 - 1600 tallet, inden sandflugtsbekæmpelsen var blevet effektiv. Én af årsagerne menes at være stor befolkningstilvækst med deraf følgende grovudnyttelse til brændsel og byggeri med klittens produkter. Græsning og opløjning har været andre årsager. Nyere forklaringer tyder dog også på andre årsager. I 1500 - 1600 tallet var klimaet i Nordeuropa noget koldere end i dag ("den lille istid"). Da mere vand således var bundet til is, var havniveauet til gengæld noget lavere. Nordsøens overflade var 10 meter lavere end i dag. Resultatet heraf var øget sandfygning.

Sandet fra stranden har dannet klitterne. Hvis baglandet var lavt og fladt, så kunne sandet komme langt ind i landet fx som ved den hævede stenalderhavbund.

På Lønstrup Klint kommer sandet fra undergrunden og kan fyge ind over landet, når sandlagene i kystskrænten blottes i forbindelse med jordskred.

Ingen kan med vished sige, hvad der har sat sandflugt i gang, til gengæld kan lidt læ, fx lidt planter (marehalm - hjelme m.m.) få sandet til at lejre sig. Det er derfor vigtigt at passe på og bevare naturen, fx. ved at benytte etablerede stier i klitområder.

Sandflugtsbekæmpelse

I 1532 kom første forbud mod at fjerne klitvækster. Men trusler om op til tre års strafarbejde hjalp ikke synderligt. I 1792 kom en forordning om sandflugt, der ændrede indsatsen fra passivt forbud til aktiv bekæmpelse af ondet.